

Jan Siebelink

Daniël in de vallei

ROMAN

OERBOEK

2013

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Quelqu'un, au nom du ciel, quelqu'un! Je ne sais pas
qui je prie, mais je prie!

Maurice Barrès

...Geen dag als alle andere. De bus daalde zo snel dat we tegelijk wakker schrokken. Een bord gaf aan dat we een dorp naderden dat Nergena heette.

‘We zijn er zo,’ zei vader. Zijn stem trilde van ontzag, zijn gezicht stond vertrokken als na een zeer vermoeiende reis. Waar was hij bang voor? Wat was er met dit dorp aan de hand?

‘Wat betekent Nergena?’

‘Nergens te na. Nergens dichtbij. Eenzaam gelegen. Zomaar een vlek in het landschap. Ooit zou hier een kasteel of landgoed van die naam geweest zijn. Maar dat is lang voor onze tijd.’ Zo omstandig was vader zelden.

Het dal verbreedde zich tot een plein met een kerk, een school. Het plein was omsloten door lage huizen, winkels, overzichtelijk geordend. Aan zuidzijde, achter de school, rees een heuvel op met akkers die getrapt verliepen, een enkele boerderij. Rook steeg op van een geroid aardappelveld. Daar werd loof verbrand. School en kerk wierpen reusachtige schaduwen tegen de helling.

‘Pappa, waar gaan we heen?’

‘Naar de oefenaar, jongen.’

Vader vroeg de weg aan de chauffeur. We stapten uit, sloegen de bochtige Torenstraat in, kwamen op een groter plein, dat tegen de spoorbaan aanlag en liepen op café ‘Spoorzicht’ toe dat groene luiken had. Het was wegens sterfgeval gesloten. Op het trottoir voor het café stonden tafels en stoelen.

‘Laten we maar gaan zitten,’ zei vader. ‘We zijn aan de vroege

kant. Het kan nog wel even duren voor ze ons komen halen...'

Nee, geen dag als alle andere.

Het is in dit dorp...

HET VERTREK

Daniël Folmer kocht bij de stationskiosk een Figaro en stapte klokslag negen met koffer en weekendtas, paraplu over de arm, in de trein en terwijl andere passagiers uitgebreid afscheid namen en werden uitgezwaaid was hij alleen. Hij bedacht dat voor hetzelfde geld ook voor hem hier vrienden hadden kunnen staan, een vriendin, dat het de gewoonste zaak van de wereld zou zijn geweest op deze leeftijd nog in het bezit van zijn ouders te zijn om hen van deze reis en andere plannen op de hoogte te brengen, trok in de gelukkig lege coupé koffer en tas dichter naar zich toe, omklemde de rode paraplu die nog van zijn moeder was geweest, besepte hoe gevaarlijk het moment was dat hij nu ging beleven. Het moment ging voorbij. Van onder de stationsoverkapping woei door het geopende bovenraam een vlaag warmte binnen. Geen van de hem zo bekende verschijnselen waar hij bang voor was deed zich voor: die afschuwelijke aandoeningsloosheid alsof hij zelf niet meer bestond, maar een ander in zijn plaats, die leegte in hem alsof niets er meer toe deed, een leegheid waar Daniël die altijd vol gedachten en beweging zat niets van begreep. Maar nu, als elk ander mens die vertrok had hij heimwee, kende scherp gemis. Had hij tegenover iemand gezeten hij zou gezegd hebben: ik voel me alleen, wat ben ik blij.

Nog trilde zijn onderlip toen de trein zich in beweging zette en het station van Utrecht verliet. Hij was alleen, maar niet

zonder vertrouwen. Met belangstelling, zacht fluitend, keek hij naar het voorbijtrekkende landschap van hoge seinposten, witbekruiste, roodgemeniede treinstellen op zijsporen, met gebogen glas overdekte passerelles; vertraagd, schokkend liet de trein een laatste oude buitenwijk achter zich, met de grauwe achterkanten van duplexwoningen, ingezakte schuren, verwilderde tuinen; dan weiland met vee; soms een roestige badkuip; daarboven de ochtendmist rood als een kreeft. Hij bekeek het allemaal toegeeflijk, met grote sympathie, in de ban van zijn vertrek.

Was hij wel alleen? Vanwaar zijn ouders zich nu bevonden zouden ze hem met bezorgdheid gadeslaan. Omwille van hun vroege dood moest zijn aanwezigheid op aarde dubbel zo sterk zijn. De tijdelijke inzinking die hij gekend had lag achter hem. Hij was in duizend splinters uiteengevallen en was bezig zichzelf weer op te bouwen. Zijn begeleider, in Utrecht achtergebleven, kon tevreden over hem zijn.

Uit het zijvak van zijn weekendtas haalde hij een pen en blocnoot, noteerde datum en uur van vertrek, de kleding die hij droeg – een spijkerbroek, een opvallend palmbeach colbert van beige flanel, een erfstuk van een oudoom die in tropisch hout had gezeten, smalle schoenen, bordeauxrood. Ook zijn gevoelens en stemmingen bracht hij zo nauwgezet mogelijk onder woorden.

Zonlicht viel op zijn nog gladde wangen. Hij was eenentwintig jaar. Nog schreef hij, in korte snelle bewegingen alsof hij op de hielen werd gezeten. Nee, geen gewone reiziger, deze student geschiedenis, op weg naar Parijs. Terugkeer op korte termijn was onmogelijk. Het was ook absoluut niet zo dat hij met die gedachte de reis was begonnen.

Na het atheneum had hij zich laten inschrijven aan de Universiteit van Utrecht. Tegen de overgang van de plaats waar hij was opgegroeid naar die grote stad had hij misschien opgezien maar die was zonder problemen verlopen. Hij vond een kamer in een herenhuis aan het stille, voorname Wilhelminapark, kreeg vrienden, gaf zich met hart en ziel aan het studentenleven over, sloeg geen uitnodiging voor een feestje af, wilde overal bij zijn, bang iets te missen. Men moest hem afremmen. Gemakkelijk in de omgang, gul, aan vrienden ontbrak het hem niet. Een vriendin? Hij verlangde heftig naar een meisje aan wie hij zich zou kunnen geven, had ook wel toenadering gezocht, maar zodra ze op zijn avances ingingen – wat bijna altijd gebeurde – werd hij schuw, trok zich terug, bedacht excuses, verbrak tenslotte abrupt elke omgang. Hij had behalve zijn moeder – maar toen was hij tien, elf jaar – nooit een vrouw op haar mond gezoend.

Dat gemis maakte hij goed door zijn studie, werkte altijd in het voren, haalde tentamens binnen de termijn die daar voor stond, volgde uit pure belangstelling de niet-verplichte vakken van een jonge docent die hem inzicht gaf in de laat-negentiende eeuwse theorie dat elke beschaving, net als de mens, net als een voetbalclub, opgang, bloei en onverbiddelijke neergang kende. Toen hij voor het eerst de gedachte hoorde dat in het Frankrijk van de Zonnekoning de geschoren haagbeuk in de tuinen van Versailles, een toneelstuk van Racine en het absolute koningschap uitdrukking waren van eenzelfde tijdgeest, kende Daniëls genot geen grenzen, overviel hem zo'n aangename zorgeloosheid dat hij tranen in zijn ogen kreeg. Zó zat de wereld in elkaar. Met enkele studievrienden richtte hij een besloten clubje op. De jongens bestudeerden teksten van histori-

ci als Michelet, van schrijvers als Huysmans, Lorrain en Wilde, geloofden dat de Westerse beschaving nu weer in een neergaande fase verkeerde, genoten van die gedachte, voelden met verrukking de vaste grond al onder zich wegglijden. Alleen zij, uitverkorenen, waren op de hoogte. Daniël kon er niets aan doen, tranen stonden alweer in zijn ogen.

Om het minste of geringste was het mis met hem, hij raakte al aangedaan bij een aandachtige blik van een vreemde, van een lovende opmerking; stak een ouder echtpaar hand in hand de straat over, hij keek ze dromerig na tot ze uit het zicht waren verdwenen; een vogel in het park die zong en ineens zweeg bracht hem in de war. Zulke kleinigheden.

Dan fietste hij snel naar huis, sprintte trappen op en werkte. Had hij 's avonds een feest, dan werkte hij nog harder. Uitgaan moest verdiend worden en mocht nooit ten koste gaan van het voorlopige doel: zijn doctoraal examen. 's Zomers ging hij met een studieboek naar het park met zijn statige bomen, roerloze met kroos overdekte vijvers, damherten op welige goed bijgehouden gazons, rustieke bruggetjes, fietspaden.

Slapen deed hij altijd al weinig. Dat derde studiejaar deed hij helemaal geen oog dicht en als hij per ongeluk eens in slaap viel, sprong hij gillend uit die diepe slaap overeind, achternagezeten door verscheurende beesten terwijl het tuinhokje van zijn ouderlijk huis natuurlijk dichtzat; zijn polsslag op hol geslagen, hoge hersengolven alsof hij op de kermis in een achtbaan zat.

Binnen zitten bij mooi weer was onmogelijk. Ruim een jaar geleden, op een warme dag in de nazomer, precies op de dag van zijn vaders begrafenis, had hij later op het Riagg verteld, was hij het park ingegaan. Vanwege het schitterende weer, de elkaar kruisende banen licht, blauw van de hemel, groen van het dichte gebladerte, heel waarschijnlijk sneller geroerd dan

anders, maar toch niets vermoedend – hoe zou hij! – overviel hem in het park zo'n verterend verdriet dat hij in snikken uitbarstte, zich uit schaamte op zijn buik draaide, zijn gezicht in het gras verborg. Hij kon zich niet herinneren ooit gehuild te hebben, had het noch gedaan bij het overlijden van zijn moeder, noch bij dat van zijn vader (had zich in die beide gevallen verhard, de wereld uitdagend aangekeken, als om die dood te wreken...).

Toen hij opkeek was het hem zo vertrouwde park, in het wazige licht van de namiddagzon, met zijn doodstille vijvers en bomen met brede beschermende kronen op slag niet langer aantrekkelijk, maar ongastvrij, doods en grauw, als dik onder het stof. Die rijke beplanting aan rode geraniums, lila petunia's en – favoriet van zijn vader – het veelkleurige ijsplantje dat hij anders zo bewonderde? Nuttelose opsiersels! Franje! Gelach dat zojuist nog achter hem opklonk was verstomd. Hij kwam overeind en het anders zo lieflijke park stond hem vijandig aan te staren. Hem? Wie eigenlijk? Daniël zag zichzelf op het gazon staan en deze keek onbewogen toe alsof het hem niet aanging. Hij dacht dat hij gek werd, rende het park uit naar de overkant van de straat waar hij een gebouw van het Riagg wist. Dagelijks was hij er langsgekomen, had er jonge mensen van zijn leeftijd zien binnengaan. De wereld van de hulpverlening? Niet op hem van toepassing. Was er iets? Onaangename gevoelens? Hij kon ze de baas. Bewoog. Belde. Maakte afspraken. Hij stond tamelijk krachtig in het leven. Hulp van vreemden? Voor anderen, van groot belang, gaf hij genereus toe. Goed dat ze er was. Maar niet voor hem.

De trein vertraagde, de machinist kondigde Driebergen-Zeist aan. Zijn vrienden had hij van zijn vertrek niet op de hoogte gebracht. Zoveel steun hadden ze hem niet kunnen geven. Hij nam het ze niet kwalijk. De eerste tijd kreeg hij veel bezoek, maar wat hem altijd als vanzelf was afgegaan – vriendschap voor iemand voelen – moest hij nu spelen. Dat hadden ze natuurlijk door gehad.

Wat was eigenlijk de aard van zijn aandoening, wat was het dat hem scheidde van de anderen? Geen gevoelens meer koesteren, noch voor een ander, noch voor zichzelf. Zou hem worden meegedeeld dat hij vandaag nog dood ging, wel het zou hem weinig of niets hebben uitgemaakt. Hij moest toch een keer dood. Waarom nu niet? Wat maakte een paar jaar meer of minder op de eeuwigheid nou uit? Uitgestorven, berooid, leeg was zijn innerlijk. Een ziel zonder karakter.

De psychotherapeut die hem werd toegewezen had de situatie direct als zeer ernstig opgevat. Daniël Folmer werd ondanks de drukte zonder uitstel in behandeling genomen. Hij wist heel goed wat zijn patiënt mankeerde. Dit ziektebeeld was bekend, beschreven. In het park was hij dubbel geworden, zijn persoonlijkheid, als gevolg van een diepgaand psychisch conflict gesplitst. De grenzen van zijn psyche waren vervaagd, verdwenen en daarmee ook elementaire menselijke gevoelens. ‘Ben ik gek?’ had hij gevraagd. Zijn begeleider, altijd met eenzelfde vriendelijke en levendige blik, had hem gerustgesteld. ‘Nee, je bent niet gek... Maar je hebt wel een labiele persoonlijkheid. Hyperactief, opgejaagd, angstig levend.’ ‘En die nachtmerries, die spoken die door zijn hoofd joegen?’ ‘Ja, er waren ernstige emotionele storingen.’ Daar kon hij het mee doen. Zijn ouders hadden hem zo ’s moeten zien!

Hij kreeg tranquillizers. De eerste weken huilde hij zich van uitputting in slaap. Zijn begeleider was blij met deze hevige reactie. ‘Geef vooral aan die huilbuien toe,’ benadrukte hij. ‘Je hebt in je leven te weinig tranen gelaten, je hebt geen normale puberteit gekend.’ Wat Daniël ten stelligste betwistte. Zijn jeugd was juist heel gelukkig geweest. Hij hield van zijn ouders, zijn ouders hielden van hun enige zoon. Daniël reageerde geprikkeld. Daniël gaf talrijke voorbeelden van dat geluk. De ander beweerde vaderlijk beschermend het tegendeel. Door de medicijnen luwde de ergste hevigheid van de aanval.

De trein kwam langzaam op gang. Het weiland was schaduwoos, de sloten banen van vloeibaar zilver. Na de eerste opvang volgde de spiegelkamer, hij zag zichzelf in een staande spiegel, terwijl zijn therapeut zich in het vertrek in het duister verborgen hield. Tijdens zo’n zitting was een diep weggezakte herinnering bij hem teruggekomen. Met een overvloed aan sprekende details vertelde hij zonder enige gêne als kind oog in oog met Jezus gestaan te hebben. De Verlosser was niet alleen geweest, maar had een hond bij zich gehad met grote oren. Het kon ook een muilezel geweest zijn. De therapeut, met instemmend knikje, moedigde hem vervolgens aan die gebeurtenis zo uitgebreid mogelijk, met vermelding van de geringste omstandigheden, op te schrijven. Vanaf dat moment gingen zijn verslagen de kern van de behandeling vormen. Schrijven bleek hem op te winden – de opwinding in zijn borst die hem het ademen belette bracht hem dat bekende spelletje in herinnering: op verjaardagen geblinddoekt worden en door onbekende handen die in je rug prikken door onbekende kamers worden geleid. Vond hij na lang zoeken het juiste woord om een stemming weer te geven, dan bloosde hij en als voorheen tijdens het nachtelijke studeren voelde hij zich onder het schrijven bijzonder worden, niet langer *toevallig*. Hij was het

middelpunt. Om hem draaide het. Wat hij beschreef bestond omdat hij dat wilde. Het hing van hem af. Hij was God. Die laatste gedachte verdrong hij onmiddellijk, bang daarvoor gestraft te zullen worden.

Eerzuchtig als hij was probeerde hij zijn therapeut voor te zijn, hem te overtroeven door gediensdiger, slaafser zijn opdrachten uit te voeren dan nodig, gedrag waarmee hij niet alleen wilde aantonen hoeveel hij in zijn mars had, maar ook dat hij zichzelf al als genezen beschouwde om zo de schande dat hij hulp nodig had gehad uit te wissen. Die arrogante houding veroorzaakte ernstige terugval. Hij was er nog lang niet, viel tot amorfe apathie.

H4

In Ede-Wageningen stroomde zijn coupé vol met luidruchtige verlofgangers. In deze bosrijke streek waren veel kazernes. Toen zijn vader ongeneeslijk ziek bleek te zijn, had hij in 6-vwo van het Arnhemse Thorbecke-lyceum gezeten, volgde zoveel mogelijk de lessen, maar had daarnaast ook nog de verantwoording voor het bedrijf dat hij zo goed mogelijk gaande had trachten te houden. (Zijn moeder had hij al jaren eerder verloren.) Hij slaagde voor het vwo-diploma en kreeg als kostwinner vrijstelling van militaire dienst. De therapeut suggereerde dat het tijdelijke soldatenleven misschien zijn laatste kans was geweest om zijn verloren puberteit alsnog in te halen. 'Je hebt teveel verantwoordelijkheid gehad.' Daniël moest hem tenslotte gelijk geven. 'Als mijn vriendjes uit de straat gingen zwemmen, ging ik vader op de kwekerij helpen. Maar,' ging hij daar zelf direct tegen in: 'ik deed het uit vrije wil.'

‘Je vader waardeerde je daarom.’

‘Was ik gaan zwemmen, dan had hij mij ook gewaardeerd. Voor mij was er geen keuze. Ik *moest* hem bijstaan. Hij verwaarloosde de kwekerij.’

‘Waarom?’ vroeg de therapeut rustig, aanvoelend op de goede weg te zitten.

‘Vader kon het niet helpen, dacht steeds meer aan eigen heil, wilde diensten bijwonen in Nergena of elders en als hij zijn kans schoon zag liet hij de zaak voor wat ze was en ging op stap.’

‘Heb je wel eens geprobeerd hem tegen te houden?’

‘Soms.’

‘Luisterde hij naar je?’

‘Nee.’

‘Wat gebeurde er als je hem wilde tegenhouden?’ Daniël zweeg. Ze zaten in de spiegelkamer. Het vertrek was verduisterd, een lamp was op de spiegel gericht. Daniël begon te huilen. Er leek geen eind aan zijn tranenvloed te komen. Er was die dag niets meer met hem te beginnen. Die avond schreef hij: het is heel simpel. Mijn vader had een geloof en mijn moeder ging daar niet in mee. Ik was toen een jaar of tien. Als mijn vader naar een dienst ging in Nergena nam hij mij mee. Ik wilde dat mijn moeder er ook bij was. Dat vond mijn vader niet goed...

‘Jij wilde hen bij elkaar houden...’

‘Ja.’

‘Je moest onophoudelijk kiezen tussen je vader en je moeder?’

Daniël knikte.

‘Tot moeder stierf...’

‘Toen was je vijftien en bleef je alleen met je vader achter. Je vader ging steeds meer zijn zaak verwaarlozen. Eerst proberen

die relatie in stand te houden en daarna de last van het bedrijf. Altijd flink zijn. Van die beide mannen speelde jij de volwassene!’

‘Je zult wel gelijk hebben,’ mompelde Daniël binnensmonds. Toen feller, tegenstribbelend: ‘Je doet nou net of het allemaal ellende was. Ze hielden van elkaar, van mij...’

De therapeut raadde hem lichamelijke arbeid aan en hij vond een baantje in de bloemenkraam op het Sint Janskerkhofplein, ontdeed de rozen van doornen, maakte boeketten, tot volle tevredenheid van zijn baas. Twee, drie keer per week kwam hij bij zijn begeleider. Het liefst ging hij elke dag, voelde zich steeds meer aangetrokken tot deze rustige twintig jaar oudere man, die het goed met hem voor had, die hem enig inzicht verschaftte in zijn verleden zonder dat hij zijn ouders echt hoefde af te vallen, die altijd opvallende colbertjes droeg en mooie aaneengesloten tanden bezat. Daniël keek graag naar hem.

Op een dag kondigde deze hem aan dat hij enkele weken met zijn vrouw op vakantie ging en Daniël dus niet kon ontvangen. Daniël was jaloers. Nu besepte hij ook pas hoe handig de therapeut diens eigen leven voortdurend buiten beschouwing had weten te houden, elke kennis omtrent zichzelf hem onthouden had, dus getrouwd bleek, een leven leidde, buiten zijn werk, met een vrouw, waaraan Daniël geen deel had. Het was even onverteerbaar, tegelijkertijd was hij rationeel genoeg om zichzelf zijn naïviteit te verwijten. Hij, Daniël Folmer, was een patiënt, een van de velen die hier dagelijks op de stoep stonden, dat zijn begeleider de indruk had gewekt voor hem een zeer speciale belangstelling te koesteren, pleitte voor diens professionaliteit. Die jaloezie probeerde hij zo goed en zo kwaad als het ging te verbergen. De ander had hem door, feliciteerde hem.

Halverwege, even voor Wolfheze, hield de trein in, kwam ten slotte tot stilstand zonder dat een station in zicht was. Na enkele minuten begonnen passagiers al nerveus door het gangpad te lopen. Men vroeg zich af waaraan de vertraging te wijten was. Alleen Daniël bleef rustig. Hij die altijd haast had gehad was het nu om het even of de trein doorreed of niet. De kans in Arnhem de aansluiting te missen was afwezig. Hij had nog geen treinkaartje, evenmin geïnformeerd naar vertrektijden. Zijn reis zou er alleen maar avontuurlijker door worden. Ook wist hij niet hoe lang het bezoek zou duren dat hij aan zijn voorged wilde brengen, de enige broer van zijn vader die onge trouwd was gebleven. Zijn oom woonde in een dijkdorp aan de overkant van de Rijn.

Nog zag hij het tevreden gezicht van de therapeut voor zich. Daniëls ziel begon zich weer met gevoelens te vullen. Dat had Daniël bijzonder in deze moderne hulpverlener aangesproken. Meer dan eens in gesprekken gebruikte hij het woord 'ziel', niet in een machteloze poging dat vage, ontwijkende centrum te benoemen waar zich onze gevoelens zouden ophouden, maar als een tastbaar lichaamsdeel met een skelet, weefsel en hypergevoelige huid. Zijn ziel raakte in steeds betere conditie. Daarom zat hij nu tamelijk opgewekt in de trein ondanks een koppig gemis dat wel nooit meer helemaal zou overgaan.

De treinconducteur deelde mee dat er een storing op het baanvak was, dat het oponthoud wel tot een half uur kon oplopen. Er werd flink gemopperd rond Daniël. Een half uur vertraging. Wat maakte het uit? Hij kon nog wat langer genieten van het Hollandse landschap dat hij lange tijd niet meer zou zien.

Buiten zag hij een heuvelrij die pal uit de vlakte oprees. Resten van een stuwwal, wist hij nog uit zijn schooltijd. Tot hier

was de ijstijd gekomen. De hellingen van de zandruggen waren kaal. Op de bloeiende hei liepen schapen. En de zon. Een oude ansichtkaart. Een herinnering kwam boven. Die afgevlakte heuvel, hei. Tegen de helling had een boerderij gelegen, met binnenplaats. Met zijn vader was hij de binnenplaats opgelopen, was half gestruikeld over het ongelijke plaveisel. Hij verdrong de herinnering, staarde naar het gele, weerspiegelde zonlicht. Twee dagen geleden ging hij op de gewone tijd, altijd 's middags van drie tot half vijf, naar het gebouw van het Riagg. Zijn begeleider liet hem enige tijd wachten, wat nooit eerder was voorgekomen. Toen hij binnen mocht komen verwachtte Daniël min of meer een excuus. Die niet kwam. Verbeelde hij het zich alleen maar? De therapeut deed nogal afstandelijk, liet niets blijken van de in al die tijd opgebouwde vertrouwelijkheid. Hij deelde Daniël mee dat de crisis goeddeels was overwonnen, dat zijn taak er voorlopig op zat, dat zijn pupil maar 's moest leren om op eigen benen te staan. De gesprekken zouden voorlopig worden opgeschort. Dat leek Daniël een nogal hardhandige benadering. Naar die gesprekken zag hij altijd uit, het liefst had hij ze dagelijks willen hebben. Hij kon niet zonder zijn therapeut, kwam toch al vaker dan afgesproken. Daniël raakte in paniek. De man was onverbiddelijk. Die aanpak kwam natuurlijk niet uit de lucht vallen, was met de staf goed doorgesproken, had ook in eerdere gevallen succes opgeleverd. Nu was het zaak om op eigen houtje aan zijn verdere herstel te werken, maar hij adviseerde Daniël wel zijn studie nog niet op te pakken. (Hij kende zijn pappenheimers.) Waarom verliet hij Utrecht niet voor een tijdje? Een jaartje Rome of Parijs, zich daar staande weten te houden...

De trein zette zich in beweging.

Noodzakelijke overgangsfase naar definitieve volwassenheid. Radicale ingreep, die Daniël na de eerste schrik ook wel waardeerde. Op de drempel kreeg hij een hand en voegde zijn begeleider hem vriendelijker toe: ‘Probeer een aardig meisje te vinden. Ik heb begrepen dat je nageslacht wil, dat je je wilt voortzetten in je kinderen en niet alle hoop op jezelf wilt stellen. Zorg er...’ (hij had een hand op zijn schouder gelegd) ‘tijdig voor de sexe te vinden die bij je past. Maar denk niet teveel na. Veel wandelen, bewegen, ontspannen. En ga je naar Parijs: Je hebt in de Seine boten, richting Argenteuil, die zijn ingericht als zwembad, met op het dek heerlijke ligstoelen. Er komt geen zuchtje wind. Je smooit er in de hitte en je vergeet. Als je blijft, Daniël, leef oppervlakkig, zoek niet naar de zin van het leven. En als de grootste hitte is afgenomen: flaneer.’

Daarom had hij dit palmbeach colbertje aantrokken dat hem als gegoten zat.

Even radicaal was Daniël's reactie geweest; hij had zijn spullen ingepakt, die laten opslaan bij een boedelbedrijf, en zijn mooie, door velen benijde kamer voor een jaar onderverhuurd. Kort voor zijn vertrek belde hij zijn therapeut. De centrale had hem niet eens willen doorverbinden. Daniël had toen een harde, tragische blik in zijn ogen gelegd. ‘Nou goed dan. Natuurlijk kan ik de wereld aan. Ik zal het laten zien.’ Hij wist zeker dat hij zou slagen, was vol zelfvertrouwen, voelde zich krachtig en weerbaar. Een jaartje Parijs. Of langer. Hij was beschikbaar voor alles wat zich zou voordoen op zijn weg. Wie kon hem van het geluk afhouden? Dat onzekere, voorlopige karakter van de tocht trok hem wel aan. Zijn schepen had hij achter zich verbrand, huis en haard had hij opgegeven; op avontuur ging hij als de door hem zo bewonderde graalridders. Ont-

roerd door al deze gedachten legde hij zijn hand op de grijsblauwe met blank leer afgezette reistas.

In Arnhem kon hij zich nauwelijks bedwingen om met al zijn bagage niet uit de nog rijdende trein te springen. Op het provinciale plein stapte hij over golven licht op een taxi af, gaf het adres op van zijn voogd.